

Google Books: gesettled of niet?

ALLE INFORMATIE DIGITAAL
BESCHIKBAAR MAKEN? GOOGLE IS EEN
EIND OP WEG. MAAR ER KOMEN OOK
BEPERKINGEN NAAR VOREN. NIET ALLES
WORDT BESCHIKBAAR EN ZEKER NIET
VOOR IEDEREEN. DE GOOGLE BOOK
SETTLEMENT IS EEN SERIEUZE
HINDERNIS VOOR GOOGLE'S
DIGITALISERINGSASPIRATIES.

Bas Savenije

Google Book Search is een belangrijk element in de plannen van Google om alle informatie in de wereld te verzamelen: op dit moment heeft Google meer dan tien miljoen boeken gescand.

Het begon in oktober 2004 met het *Print Partner Program*. Dit werd in december 2004 uitgebreid met het *Library Program*, in eerste instantie met vijf bibliotheken. Over de boeken die in het kader van het Library Program werden gedigitaliseerd, pleegde Google echter niet of nauwelijks overleg met uitgevers.

In september 2005 leidde dit er toe dat de *Authors Guild*, een organisatie van Amerikaanse auteurs, een aanklacht indiende tegen Google; een maand later volgden vijf uitgevers. Een langdurige en kostbare procedure was het resultaat. Het uiteindelijke gevolg in oktober 2008 was een schikkingsvoorstel, de zogenaamde *Google Book Settlement*.

Een uitspraak van de rechter zou de Settlement nu moeten bekrachtigen. Dit zou oorspronkelijk plaatsvinden op 7 oktober 2009 maar is vooralsnog uitgesteld, gelet op de vele kritische reacties zowel binnen als buiten de VS.

Een doorbraak?

De Settlement is interessant omdat het door velen wordt gezien als een doorbraak in de complexe auteursrechtsituatie in het digitale tijdperk. Het is een overeenkomst tussen Google en vertegenwoordigers van alle Amerikaanse rechthebbenden, zowel auteurs als uitgevers. En deze overeenkomst betreft alle boeken, die Google gescand heeft of nog wil gaan scannen.

Interessant is ook dat de oorspronkelijke overeenkomst niet alleen Amerikaanse boeken omvat, maar tevens boeken van niet-Amerikaanse auteurs en boeken die buiten de VS zijn uitgegeven. Het gebruik van de boeken op basis van de overeenkomst is echter wel beperkt tot de VS. Boeken uitgegeven na 5 januari 2009 zijn uitgesloten, evenals tijdschriften, beeldmateriaal en muziekcomposities.

Google zou de boeken mogen scannen en indexeren. Ten aanzien van toegang tot de inhoud van de boeken worden diverse modellen onderscheiden. Voor boeken die *out of print* zijn, is het *default* model dat iedereen toegang heeft. Voor boeken die nog in druk zijn, is het *default* model dat er geen toegang is; voor de toegang worden financiële modellen ontworpen. Google zet verder een *Book Rights Registry* op als een onafhankelijke organisatie die de rechthebbenden vertegenwoordigt en de inkomsten verdeelt.

Mogelijkheden voor rechthebbenden

Rechthebbenden hebben een zogenaamde *opt-out* mogelijkheid: ze kunnen aangeven dat hun boeken buiten het programma moeten blijven. Ze kunnen ook kiezen voor *opt-in*: dan moeten ze aangeven welke boeken in het programma mogen vallen en onder welke voorwaarden. Uiteraard kunnen ze ook niets doen, maar daarmee onderwerpen ze zich aan de voorwaarden en procedure van de Settlement. Indien rechthebbenden de inkomsten uit het programma willen hebben die hen op basis van de Settlement toekomen, moeten ze die wel zelf claimen.

Het programma van Google heeft evidente voordelen en deze worden ook breed uitgemeten.

Google ontsluit een groot archief van boeken die *out of print* zijn en tot op dat moment niet of moeilijk te krijgen waren. Het geeft 16.500 openbare bibliotheken in de VS een waardevolle collectie. Kleinere colleges en universiteiten krijgen hierdoor toegang tot collecties die tot dan toe alleen voor

grote en/of bemiddelde onderzoekcentra beschikbaar waren.

De markt voor *in print* boeken blijft in feite onaangetast. Zowel uitgevers en auteurs kunnen een redelijk deel van de inkomsten verkrijgen voor deze boeken.

Bezwaren

Tegen de schikking tussen Google met de groep Amerikaanse uitgevers en auteurs is inmiddels door diverse partijen bezwaar aangetekend. Met name in Europa worden vele bezwaren geventileerd. De Europese Commissie hield in september een hoorzitting en daar is ruim gebruik van gemaakt. In de eerste plaats is er een juridische complicatie. De Settlement is een schikking tussen private partijen, volgens een systeem dat niet ongebruikelijk is in het Amerikaanse recht. Het is een zogenaamde *class action*, waarbij een regeling wordt getroffen met een *class* als groep van rechthebbenden: een schikking met een kleine groep die op iedereen van toepassing is. In Europa kennen we een dergelijke regeling niet. Het auteursrecht wordt in Europa gewoonlijk per wet geregeld. De Europese Gemeenschap kent overkoepelende Europese wetgeving plus wetgeving per lidstaat, en deze laat aanzienlijke verschillen per land zien.

Hoewel de Settlement oorspronkelijk ook Europese boeken betrof, was de toegang beperkt tot de VS. Als men dat al zou willen, zou het onmogelijk zijn de Settlement uit te breiden naar Europa. Omdat we de nu in de VS gehanteerde juridische vorm niet kennen, zou dat nieuwe wetgeving per land noodzakelijk maken.

Nederlandse auteurs en uitgevers geraakt

Het feit dat de Settlement ook boeken van niet-Amerikaanse boeken betrof, leidde tot grote verontwaardiging buiten de VS. Nederlandse uitgevers en auteurs, bijvoorbeeld, zijn geen partij in de schikking maar worden er wel door geraakt. Intussen is Google Europa tegemoet gekomen. In een poging om de bezwaren van Europese uitgevers weg te nemen, heeft het begin september beloofd om geen Europese boeken op te nemen in zijn digitale bibliotheek als deze nog op de Europese markt verkrijgbaar zijn. Ook zouden vertegenwoordigers van Europese auteurs en uitgevers de mogelijkheid krijgen om toezicht te houden op de uitvoering van het programma.

Een ander belangrijk element in de discussies vormen de verweesde werken. Dat zijn boeken waar nog wel auteursrecht op rust maar waarvan de rechthebbenden niet meer te achterhalen zijn. In de schikking is Google in feite vrij deze werken beschikbaar te stellen, omdat de kans dat de rechthebbenden zich zullen melden vrijwel nihil is. In de Europese wetgeving is het voor digitale toegang via internet echter noodzakelijk de rechthebbenden op te sporen. Dit leidt dus tot de situatie dat Google in de praktijk een

monopolie krijgt ten aanzien van de verweesde werken.

Uitgevers in de diverse Europese landen voelden ze zich voor een voldongen feit gesteld en geven de voorkeur aan een model waarbij vooraf toestemming wordt gevraagd door Google. De Franse uitgeversorganisatie *Syndicat National de l'Edition*, bijvoorbeeld, benadrukte dat de regeling ongunstig is voor niet-Amerikaanse rechthebbenden – die immers het risico lopen hun auteursrechten te verliezen als ze niet bewust voor een *opt-out* kiezen. Het NUV (Nederlands Uitgevers Verbond) heeft zijn leden geadviseerd bezwaar aan te tekenen en een voorbeeldbezwarschrift opgesteld.

Censuur van Google?

De reacties van auteurs zijn verdeeld. Sommige wijzen op de voordelen: werken die niet beschikbaar waren krijgen een nieuw leven, ook commercieel. Wetenschappelijke auteurs hechten over het algemeen veel belang aan brede beschikbaarheid van hun publicaties. Maar in die kringen zijn ook tegenstanders, met name omdat Google te commercieel zou zijn en inkomsten boven toegankelijkheid zou stellen. Uit de hoek van bibliotheken wordt hier nog een aantal bezwaren aan toegevoegd. Google mag vijftien procent van de gescande boeken waar nog wel copyright op rust maar die *out of print* zijn voor toegang uitsluiten. Bepleit wordt dat Google de lijst van deze werken openbaar maakt, omdat er anders sprake zou kunnen zijn van stilzwijgende censuur.

De digitale kopieën van de boeken bieden uniek materiaal voor wetenschappelijk onderzoek, maar Google heeft de toegang tot het materiaal voor onderzoek beperkt. Bibliotheken bepleiten dat iedereen de mogelijkheid tot onderzoek kan aanvragen en dat een onafhankelijke instantie deze aanvragen beoordeelt. Ook bekritiseert men Google omdat de langdurige bewaring van de scans niet is geregeld. Tenslotte benadrukken de bibliotheken dat Google wederom niet aangeeft hoe de privacy van de gebruikers wordt gegarandeerd, een bezwaar dat bij meer diensten van Google opduikt.

PRINT

Toegankelijkheid

Over de samenwerking van Google met bibliotheken wordt verschillend gedacht. Een bibliotheek krijgt weliswaar de scans van Google, maar de bibliotheek mag de scans van auteursrechtvrije werken niet gratis voor iedereen beschikbaar maken; slechts binnen de gebouwen van de eigen bibliotheek (*on site*) is beschikbaar toegestaan. Sommige bibliotheken vinden dat voldoende, andere zijn van mening dat materiaal dat in analoge vorm tot het publiek domein behoort, ook in digitale vorm tot het publiek domein moet behoren. Google laat daarnaast het digitale duurzaamheidsbeleid over aan de bibliotheken.

Google verbiedt, tenslotte, indexering door andere zoekmachines dan haar eigen zoekmachine, hetgeen nadelig is voor de algemene vindbaarheid van het materiaal.

Veel bibliotheekorganisaties wijzen erop dat in potentie een grote hoeveelheid kennis in handen van één partij komt. Men vreest voor de toekomstige toegankelijkheid als het huidige businessmodel van Google (inkomsten uit advertenties) niet voldoende levensvatbaarheid biedt, bijvoorbeeld als gevolg van een economische crisis.

De algemene teneur van de Europese reactie laat zich dus raden: Google zet grote stappen in de richting van een monopolie, de voordelen zijn beperkt tot de VS; Europa wordt hierdoor in termen van kenniseconomie op achterstand gesteld.

Hoe nu verder?

Het Amerikaanse *Department of Justice* heeft geconstateerd dat de Settlement aanleiding is voor 'significant legal concerns': in de huidige vorm zou de Settlement Google een monopolie geven voor verweesde werken en onvoldoende bescherming bieden aan rechthebbenden buiten Europa. Ook vreest men een beperking van de prijsconcurrentie waardoor andere distributeurs uit de markt gewerkt zouden kunnen worden. De rechter heeft nu daarom bepaald dat er tijd nodig is om een nieuwe overeenkomst te sluiten die tegemoet komt aan de vele bezwaren die zijn geuit.

Hoe dan ook lijkt de discussie over de Settlement

in Europa aanleiding voor een beleidswijziging op het gebied van het auteursrecht.

De betrokken Eurocommissarissen Viviane Reding (Informatiemaatschappij en Media) en Charlie McCreevy (Interne Markt) benadrukken het nut van de door hen georganiseerde hearing voor de formulering van een Europees antwoord op de Google Book Settlement. De uitdaging voor Europa is "to ensure a regulatory framework which paves the way for a rapid roll-out of services, similar to those made possible in the US". Enigszins wrang constateren zij dat tot nu toe slechts één procent van de nationale bibliotheken in Europa is gedigitaliseerd en dat het project Europeana (dat onder andere een Europese digitale bibliotheek moet realiseren) onvoldoende voortgang boekt. Erkend wordt dat de fragmentatie van auteursrecht in de lidstaten een forse hindernis is en dat een stroomlijning van het auteursrecht in Europa gewenst is.

Reding: "If we do not reform our European copyright rules on orphan works and libraries swiftly, digitization and the development of attractive content offers will not take place in Europe, but on the other side of the Atlantic. We need to take a hard look at the copyright system we have today in Europe".

Conclusie

Google zit intussen niet stil. Het maakt digitale boeken nu ook fysiek beschikbaar via de *Espresso Book Machine* van *On Demand Books*. Hiermee kan binnen vier minuten een echt boek worden gedrukt van een digitaal bestand.

De conclusie kan luiden dat Google inderdaad voor een stroomversnelling heeft gezorgd in de broodnodige discussie over auteursrecht in het digitale tijdperk. Ook de verbetering van de beschikbaarheid van *out of print* boeken kan slechts worden toegejuicht.

Zorg om een dreigende monopoliepositie is echter op zijn plaats. Geen enkele organisatie stelt digitale informatiebronnen ter beschikking in de mate waarin Google dat doet. Voorwaarden die met Google worden afgesproken, door rechthebbenden en bibliotheken, kunnen daarom wel eens trendsettend voor de toekomst worden. Het is daarbij zaak om niet alleen de economische belangen van de rechthebbenden te bewaken maar ook het maatschappelijk belang dat samenhangt met beschikbaarheid van informatie in het publiek domein. **IK**

Bas Savenije is algemeen directeur van de Koninklijke Bibliotheek. Hij schreef dit artikel op persoonlijke titel (bas.savenije@kb.nl).

PRINT

PRINT

PRINT